

ליקוטים וסיפורים נפלאים - ויגש

"כי כמוך כפרעה" (מד, יח)

מה הטענה של יהודה כי כמוך כפרעה?! הרי הוא הסכים בפרוש שזה שנמצא הגביע בידו יהיה עבד?! סיפור המשמש כמשל מובא במדרש ואגדה: יהודי נלקח לחייל לצאר הרוסי. כדי לבזותו, נתבקש לשיר לפני הצאר. כשהצאר שמע אתו אמר לו בכעס: "לך הביתה! ככה שרים!?" זה לא התבלבל, הלך למפקד ואמר לו שהצאר שחרר אותו מהצבא... המפקד ביקש זאת בכתב. ניגש היהודי לצאר ואמר לו שהמפקד לא מאמין ששחררת אותי... הצאר קלט את העניין ואמר לו: "בעקרון לא התכוונתי לשחרר אותך, אך מכיוון שזה יצא מפי אתה משוחרר!..." והנמשל: יהודה מסביר ליוסף שאם הוא ייקח את בנימין אזי "ונפשו קשורה בנפשו" וגם זאת שהגענו כעת זה לאחר שכנועים מרובים שיעקב לא הסכים בשום אופן לשחרר את בנימין עד שלא הייתה פת לחם... וכאן באה הטענה החזקה מכולם: "כי כמוך כפרעה", אתה מלך ולמלך יש מילה! ואתה אמרת: "עלו לשלום אל אביכם" האם זו עלייה לשלום??? תראה איך אתה מאמלל את אבא שלנו...

"ואל יחר אפך" (מד, יח)

פעם ניגש אל הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע בערב יום הכיפורים לעיתותי ערב איש אשר היה ידוע כמאריך בשיחה (בלשון נקיה, וכפי הנקרא בפי הבריות נודניק גדול, פגע רע) הלה דיבר ודיבר ודיבר, והרה"ק ישב והקשיב לקולו, משוסף סוף הלך לו שאלו בני הבית את הרבי, וכי לא מצא לו זמן לדבר את שטויותיו אלא בעויה"כ ברגע האחרון, אמר להם הרבי בדברי הרמב"ן הללו - תתנהג לדבר כל דברך בנחת לכל אדם - אפילו פגע כזה, ובכל עת - אפילו בעויה"כ לעת ערב... מעניין לעניין, מנהגו של הרה"ק משינאווא זי"ע היה שלא להפסיק כלל בדיבור באמצע שהעביר את הסיידרא שנים מקרא ואחד תרגום והקפיד על כך ביותר, ולא היה מדבר כהוא זה אפילו לדברים הצריכים לו.

פעם אחת ניגש אליו יהודי בעל לב נשבר וקשה יום - ובאותה העת עמד הרה"ק בסיום הפרשה ממש, ולא נותרו לו אלא כמה פסוקים, היהודי הלך שאל מעמו משהו והרה"ק הפסיק תיכף והשיבו במאור פנים ובחביבות. לאחר שהלך האיש נגשו אליו המקורבים ושאלוהו, רבינו, עד כאן. הרי היה הרבי יכול לבקש ממנו שימתין כמה רגעים וכבר היה מסיים את הפרשה, אך הרה"ק לא הבין כלל את דברם, ואמר להם, אין לעכב את בעל ה'לב נשבר' אפילו לרגע מועט...

"ואל יחר אפך

בעבדך" (מד, יח)

בפרשתן (מד יח) ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל

יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה', ומבאר הרה"ק ה'אגרא דכלה' זי"ע (ד"ה ואל יחר) כי לעיל (מא לח) כתיב שפרעה אמר לעבדיו 'הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו', ובתרגום, 'גבר דרוח נבואה ביה', כי ראה שאין 'נביא' כמותו בכל העולם, גם אמר פרעה ליוסף עצמו 'אין נבון וחכם כמוך', והנה איתא בגמרא (פסחים סו): 'כל הכועס, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו ואם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו', וזהו שאמר יהודה ליוסף - כל מה שמינו אותך למלך כי חכם ונביא אתה, אמנם אם יחר אפך בעבדך הרי תסתלק ממך הנבואה ונס החכמה ותשוב להיות 'כמוך כפרעה' - שלא תהיה במעלה רמה מעל פרעה ויורידו אותך מן המלכות...

"ואל יחר אפך" (מד, יח)

ידוע הסיפור עם הרבי ר' העשיל, שהתארס עם בת נגיד גדול, וכשהגיע לשבת של עליה לתורה, דאגו שיהיה לו בית שישה בו סמוך לבית המחנות, וביום שיש הביט מהחלון, וראה שבבית מחותנו הכינו עיסה גדולה כדי לעשות ממנה אטריות, והניחו להתייבש כדי שיוכלו אח"כ לחתכה לפרוסות דקות, כדרך שעושים אטריות. וראה שתרנגולת עלתה על העיסה השטוחה וניקרה מהעיסה, וכשראתה זאת הכלה, ניגשה אל התרנגולת וזרקה אותה בחמת זעם והטיחה אותה לכותל.

כיוון שראה רבי העשיל מעשה זה, אמר בליבו, וכי אני אתחתן עם אחת שיש בליבה אכזריות כה רבה, לא! זה בלתי אפשרי, אבל לבזותה ברבים עוד ממש בשבת של עליה לתורה, גם זה בלתי אפשרי.

חכך בדעתו ואמר, א"כ עדיף שהם ישלחו אותי, ובלבד שלא אפגע בה, ומה עשה הלך לבית הכנסת וראה שיש שם ציבור לומדים, ועשה עצמו כאילו הוא רוצה לגנוב את הכסף שיש בקופה של צדקה, ומשראו זאת יושבי בית המדרש, צעקו בקול גדול, תפסוהו! גנב הוא! ומיד נתפרסם בעיר שתפסו גנב בבית הכנסת שרצה לגנוב מהקופה של צדקה, וכשתפסו אותו התברר שזהו החתן של הנגיד, שבשבת הזאת יש לו עליה לתורה, ואם כן צריך להציל את הנגיד שלא יפול בפך עם חתן גנב, ותיכף הלכו וסיפרו לו זאת המעשה, וכמובן שביטלו את השידוך, כרצון הרבי ר' העשיל.

לאחר מכן שאלו אביו מה קרה? הרי יודע אני שאיך גנב, וא"כ למה העלילו עליך עלילה כזאת, עמד רבי העשיל וסיפר לאביו את מה שראה, שהכלה זרקה בחמת זעם ובאכזריות מרובה את התרנגולת מעל הבצק של האטריות, ואם כן אין הכלה הזאת ראויה להתחתן עמה, אבל לא רציתי לבזותה אמרתי בליבי, שעדיף שהם יבטלו את השידוך מאשר שאני אבטלו ועי"ז אפגע בנערה הזאת ותבטייח מחמתי. והרי זה נורא ואיום לראות ולהתבונן מהו כוחה של הלבנת פנים, וכך אנשי התורה

במידותיהם
מתנהגים בעת המבחן.
(לב שלום)

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - ויגש

בשנת תרפ"ג, נערכה הכנסיה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל בוינה, ההתרגשות בכל תפוצות ישראל בהם הגיעה השמועה על התאספותם של כל זקני הדור למקום אחד היתה גדולה. כשהתקרב מועד הכנסיה הגדולה, התפרסמה השמועה כי זקן הדור הכהן הגדול מראדין, נתן הסכמתו והוא ישתתף במעמד הפתיחה, הדבר גרם לפרץ של התרגשות שלא תתואר, ורבים יחלו וניסו את מזלם לזכות להשתתף באירוע ההיסטורי ולזכות לחזות במלאכי עליון קדושי ארץ.

יהודים רבים שלא היה באפשרותם להשתתף במעמד עצמו, ניסו את מזלם באופן אחר, וביום המיועד, התאספו אלפי יהודים בתחנות הנסיעה לאורך מסלול הרכבת שבה נסע החפץ חיים לכנסיה הגדולה, כדי לזכות לחזות פני הכהן הגדול ועמו צדיקי הדור, כשהרכבת תעצור בתחנות.

כשהגיע הרכבת לאחת התחנות בפולין ליד העיר טשנסטוכוב, נאסף קהל עצום ורב בצפייה דרוכה להגעת הרכבת כדי שיוכלו לחזות בתואר פניו הקדושות של החפץ חיים, והנה הרכבת הגיעה, והקהל העצום הצטופף ליד קרונו של החפץ חיים, והמתין בחרדת קודש לראותו ולזכות לברכתו, אך דמותו הקדושה לא נראתה... בפנים הרכבת התחוללה מיני דרמה... משלחת של רבנים נגשה לחפץ חיים ובקשה ממנו שיצא אל הציבור הרב שממתין לראות את פניו, אך החפץ חיים סרב!

ניגש אליו הגאון רבי מאיר דן פלוצקי רבה של אוסטרובא ובקש שוב שהחפץ חיים יצא לקהל שממתין בדריכות עצומה, ואז אמר לו החפץ חיים "שהיות וכל ימי ברח מן הכבוד, כיצד יתכן לדרוש ממנו שעכשיו יחפש כבוד? כבוד, הסביר החפץ חיים, הריהו נסיון מסוכן, והמשיך וציטט את דברי ר' יהודה החסיד, שתמורת כל התענוגים הגשמיים שאדם נהנה מהם בעולם הזה, אין מנכים לו מחלקו לעולם הבא, בעוד שעבור כבוד שהוא תענוג רוחני, כן מנכים".

הרב פלוצקי העיר מיד לחפץ חיים ואמר 'ראשית סבורני רבי, שכדאי אפילו להפסיד מקצת של עולם הבא, ובלבד לספק משאלתם של יהודים כה רבים שבוודאי יצטערו באם לא תתמלא משאלתם, ושנית.. הוא ניסה לומר עוד טעם, ולא הניח לו החפץ חיים לסיים ואמר 'אין צורך להוסיף, בשבילי מספיק הטעם הראשון!'

מיד קם החפץ חיים ונגש לחלון כדי להיראות לקהל, משנראתה דמות פניו הקדושות מעבר לחלון, זרם חשמל של התרגשות עבר בקהל העצום, וכולם החלו נדחקים כדי לזכות להושיט יד לברכת 'שלום עליכם'. בשביל החפץ חיים שהיה כבר ישיש וחלוש משמעותו של דבר היתה סכנת נפשות, ולכך הוא הרים את ידו וברך את כולם במילים 'שלום עליכם יהודים' [בהעירו אגב כי כתוב 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' ומכאן שאפשר לברך ב'שלום עליכם' גם מרחוק, ואין צורך דווקא להושיט את היד].

אירוע זה היה מאמץ גדול בשביל החפץ חיים והוא הרגיש חולשה, והחליט לבלי לצאת שוב אל הקהל בתחנות הנוספות, הוא בקש שיסגרו את הדלת והחלונות, כדי לאפשר לו מנוחה. ופתאום, רעש גדול... אל הקרון נכנס במרוצה המבקר של הרכבת, בפקודה שכולם יעזבו מיד את הקרון ויעברו לקרון אחר! משום שבצד אחד של הקרון אחזה האש במוט האופן...

"כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו" (מד, כו)

פחד גדול נפל על תושבי העיר קעלין, אדם הרוג נמצא בעיר ולידו מונחת סכין.

החקירה הנמרצת העלתה, שהסכין נלקחה מביתו של הרב שמואל לוי, רבה של העיר קעלין.

יהודי העיר הבינו מיד שמדובר בעלילה שפלה, שמטרתה להאשים את הרב הנערץ בהריגת האיש, ולשם כך גנב, כנראה, הרוצח השפל את הסכין מבית הרב כדי לבצע את זממו.

באו חשובי העיר וייעצו לרב להכחיש כי הסכין שלו ובכך יסור ממנו החשד.

אך, הרב סירב והודה שאכן, הסכין שלו, אך הוא אינו מעורב בפרשת הרצח. ואכן, בדקו וחקרו וראו שאמת הדברים, והרב שוחרר לביתו נקי מכל אשמה.

לאחר זמן מה, אמר הרב לאנשים שייעצו לו להכחיש: יודעים אתם מדוע לא שמעתי להצעתכם? למדתי זאת מיהודה, שאמר: "כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו איתנו" הרי לכאורה, יכל יהודה לקחת איתו למצרים ילד אחר ולומר ליוסף כי זהו אחינו הקטן, אך יהודה לא רצה לשקר גם במקום סכנה, כך גם אני נהגתי...

"ויקרא הוציאו כל איש מעלי" (מה, א)

במדרש תנחומא (פרק ד') מובא שבשעה שהיו יהודה ויוסף מתווכחים זה עם זה אמרו מלאכי השרת זה לזה בואו נרד למטה ונראה שור וארי (יהודה ויוסף) מתנגחים זה עם זה בנוהג שבעולם שור מתיירא מפני ארי ועכשיו שור וארי מתנגחים ועומדין והקנאה ביניהן.

וכתב האלשי"ך שע"פ המדרש יש לבאר שכשיוסף אמר "הוציאו כל איש מעלי", התכוון שרק אנשים יצאו אבל המלאכים ישארו משום שפחד מאחיו, ורצה שישמרו עליו.

וכתב הגר"ש ז' ברוידא זצ"ל (בספר שם דרך) שוודאי שאין הכוונה שיהרגוהו מחמת שנאתם, אלא שחשש יוסף שיהרגוהו כפי הפסק שפסקו בשעת המכירה שהוא רודף, שהרי מעולם לא חזרו בהם מפסק דינם.

"ויקרא הוציאו כל איש מעלי" (מה, א)

"א"ר רבי חמא בר חנינא, לא עשה יוסף כשורה [שהוציא כל איש מעליו ונשאר רק עם אחיו], שאילו בעט בו אחד מהן מיד מת". יוסף לקח על עצמו סיכון גדול, שהרי אחיו היו יכולין להרגו כשאין איש עמם מלבדו, ולא היה איש יודע מאיתו, ומדוע עשה כן?

מכאן אנו למדין, מבאר מרן הגאון רבי לייב חסמן בספרו אור יהל, כמה חמור הוא עניין כבוד הבריות, שלא לגרום צער ובזיון לזולת, עד כדי כך שיוסף הצדיק העמיד את חייו בסכנה! ולא רק את חייו, אלא גם את חיי אביו שיחשך עליו עולמו כשיבין שלא יזכה לראות יותר את בנו יוסף... והכל בשביל שלא לבייש את אחיו!!!

ליקוטים וסיפורים נפלאים - ויגש

נענה הרה"ק ואמר, הנה יוסף הצדיק היה נעלם מעיני אביו כ"ב שנה, עד שיעקב חשב ש'טרופ טורף יוסף', אחר ככלות כ"ב השנים ונפגשו יחדיו האב והבן, ראה זה פלא, כי לא מצינו ששאל יעקב את יוסף, איך עברו עליו כל כ"ב השנים, היכן היה ומה היו מעשיו, ולא עוד אלא שה'רמב"ן' (מה, כז) סובר שעד סוף ימיו לא ידע יעקב 'ממכירת יוסף', והדבר פלאי, אלא, כך היא דרכם של אבותינו הקדושים שלא לדבר ולא לחשוב כלל על העבר. כמו כן, אתה, תשכח מכל רוע מעלליך, והתחל בעבודת ה' מכאן ואילך בלא שום חשבונות, וה' יהיה בעוזך.

"אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" ויוסף ישית ידו על עיניך" (מו, ד)

קשה מדוע הבטיח הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו, שיהא נקבר על ידי יוסף בנו???

ומבאר רבנו האור החיים הקדוש, שמכיון שיעקב אבינו הזכיר כמה פעמים לשונות של מיתה על יוסף, 'אך טרף טורף', 'כי ארד אל בני שאולה', וידוע מאמר רבותינו 'ברית כרותה לשפתיים', וכן אמרו רבותינו 'לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן' לכן הוצרך הקדוש ברוך הוא להבטיחו, שאין לו לחוש לזה, ולא ימות יוסף בחיי יעקב אבינו, ולא יהא כשגגה היוצאת מפי השליט.

כיוצא בזה כתב רבנו הקדוש בפרשת ויצא, על הפסוקים "ותקנא רחל באחותה, ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, ויחר אף יעקב ברחל".

ולכאורה התנהגותו של יעקב אבינו תמוהה, באה אשה עקרה ושופכת לבה שאין לה ילדים, והוא כועס עליה בחרון אף???

ומבאר רבנו שיעקב אבינו כעס, על שהוציאה מפיה על עצמה לשון של מיתה, שחשש שמא יזיק לה, וכלשון רבנו הקדוש, 'ודברי הצדיקים אפילו בסדר זה יעשו רושם, לזה חרה אפו, ולזה כתוב בפסוק, ויחר אף יעקב ברחל, פירוש בשבילה!...

"כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יוצאי ירכו" ששים ושש" (מו, כו)

על אף שכמה עשרות מצאצאי יעקב ירדו למצרים, הם מכונים בפסוק "נפש" בלשון יחיד, לעומת זאת אומר המדרש (ויקרא רבה ד, ו) כי לעשיו היו בסך הכל שש נפשות, והם מכונים (בראשית לו, ו): "נפשות ביתו" בלשון רבים.

הסיבה להבדל זה מבוארת בהמשך המדרש: "אלא עשו, שהוא עובד לאלהות הרבה, כתיב ביה נפשות הרבה, אבל יעקב שהוא עובד לאל ק אחד כתיב בו נפש אחת".

בספר "תורות ועובדות מבית רבותינו" מבואר בשם בעל 'ברך משה' שהסבר זה אמר בעל ה"יטב לב" ליהודים כפריים שבאו לפניו וגוללו את התעללותו של הכומר האחראי על הכפר, בהם ובפרנסתם. בפרט בגזירה האחרונה שבה אסר על תושבי הכפר הגויים לרכוש יין אצל היהודים, ובכך קופחה פרנסתם לגמרי.

בעל ה"יטב לב" שמע את דבריהם, ואחר נענה ואמר: הן אנו אומרים: "בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת, להחיות בהם נפש כל חי", ולפי דברי המדרש "נפשות" בלשון

משמע החפץ חיים כי נאלצים לצאת מהקרון אמר: 'רואים מה כחם של רבים, מוכרחים לצאת!'

'כדאי להפסיד מקצת עולם הבא ובלבד לספק משאלתם של יהודים!... פסק מרנא החפץ חיים! ואם על סיפוק משאלות כן, על אחת כמה וכמה שכדאי הוא כדי שלא לגרום בזיון וצער ליהודים! (דרשו)

"ועתה אל תעצבו" (מה, ה)

סיפר בנו של הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל על אביו: היה אדם שעשה עוולות גדולות לאבא. והנה זמן קצר לאחר מכן התרחשו לאדם זה כל מיני צרות רבות ורעות. בצר לו פנה אלי ואמר לי כי מכיון שברור לו שהצרות פוקדות אותו בגלל הקפידיא של אבי, על כן שאבקש עליו רחמים שימחל לו...

ניגשתי לאבא ואמרתי לו את הדברים. ענה לי אבא בנימה של הפתעה: "לא יכול להיות שהצרות שקורים לאותו אדם זה בגללי, שכן מיום שעשה לי את העוול הגדול, אין יום שאני לא מתפלל עליו שיהיה לו רק שמחה ונחת כל החיים" (מתוך מאמר)

"רב עוד יוסף בני חי" (מה, כח)

שמחתו של יעקב אבינו על הבשורה אודות יוסף, מלמדת על שנות הצער והיגון שחלפו עליו בפרק הזמן שבו היה משוכנע כי חיה רעה אכלתהו.

צער זה, על מות בן, הנו כה עמוק ונוקב, עד כי לא תמיד מודעים לו הסובבים, ולפיכך לעתים בחוסר מחשבה או תשומת לב, הם פותחים שוב ושוב את הפצע המדמם.

שח הרב סמוטני כי שמע שרבי יצחק זילברשטיין מספר לרבי חיים קנייבסקי על דין תורה שהתנהל בביתו של רבי שלמה זלמן אויירבך זצ"ל בין בני זוג אודות בחירת שם לרך הנולד להם.

האב רצה לקרוא על שם אביו, אשר נפטר כמה חודשים קודם לכן, ואילו האם התנגדה לכך נחרצות, מאחר שבבנין שבו התגוררו נפטר לפני תקופה קצרה ילד הנושא את השם הזה, והיא חוששת שמא בקריאת שם כזה יש סימן רע. "מה פתאום?" - התקומם הבעל למשמע דבריה - "כיבוד אב דוחה כל מיני חששות שאין בהם ממש". אולם היא בשלה, חוששת היא, ואינה מסוגלת להעלות על דעתה להשתמש בשם זה. הרהר רבי שלמה זלמן אויירבך בנדון, ולאחר מכן פסק שאין לקרוא לילד בשם זה. "אולם לא משום חששות האם", הוסיף מיד, "אלא משום שהפלגתי כמה שנים קדימה, וחשבתני מה יהיה כאשר ילד זה יגדל ויצא לשחק, ואמו תקרא לו מן החלון 'יענקל'ה בוא הביתה', והשכנה, אשר תשמע את קריאותיה, תתחיל לבכות, כשהיא נזכרת בבנה אהובה, מחמל נפשה, יענקל'ה... אשר כבר כמה שנים טמון בבית מועד לכל חי... ואיך אפשר לקרוא בשם שייסב כל כך הרבה צער!?!?" וכשמע זאת רבי חיים, היו עיניו זולגות דמעות...

"עוד יוסף חי" (מה, כח)

פעם נכנס אל הרה"ק ה'לב שמחה' ז"ע בחור וקונן בפניו כי מצבו הרוחני גרוע עד מאד.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - ויגש

"ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך" (מו, ל)

האלשי"ך הק' (בתורת משה) עה"פ (לעיל מה, כח) "ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות", כתב שאמר יעקב שקשה להאמין, שיוסף היה במקום זימה ולא חטא, ולכן אמר: "לא תתקרב דעתי עד אלכה ואראנו ואכירה בפרצוף פניו אם צדיק הוא אם אין".

שכן היו מכירים בזמנים ההם, כי שלומי אמוני ישראל קדושים אשר בארץ אשר היו לפנינו בימים ראשונים, מטוהר נפשם וחלאת חולשת זוהמתן, כיירו וידעו בהביט אל פני אדם גם פני איש, הצדיק הוא הרשע, ויעידון ויגידון פרטי מעללי איש בהכרת פניו ולא יחטיאו. ולפי"ז מבאר (להלן מח, ט) מה שאמר יעקב כאן "אמותה הפעם", שאחרי שראה בפניו של יוסף שלא חטא אמר: "אמותה הפעם" - אני כבר יכול למות, כי מצאתיך צדיק. (קב ונקי)

"מעט ורעים היו ימי שני חיי" (מו, ט)

בדרך משל ומליצה מספרים על בחור עלם חמודות שלא הלך לו בשידוכים... כי אביו היה אדם מגושם ביותר, ולא אבו הבריות להיות קרובים אליו בקרבת 'מחותן'... עד שבא אחד השדכנים והבטיח לסדר את העניין, מה עשה, פנה אל אבי הנערה והציע לו את הבחור, ומשהגיע אבי הבת לברר אודות טיבו של אבי הבחור אמר לו ה'שדכן' שכבר איננו בין החיים... מששמע כן אבי הבת לא המשיך לברר אודותיו כי מה לו ולמתים אשר כבר אינם אתנו בזה העולם, ונגמר הדבר בכי טוב. משהגיעו למסיבת ה'לחיים' בגמר השידוך וירא אבי הכלה כי יושב לו מאן דהו על שולחן ה'מזרח' ועושה כמעשיו של ה'זולל וסובא ...' בצורה מביישת מאד, וישאל אבי הכלה את המסובים, מי הוא זה ואיזהו האיש היושב לצדי, ויענו כל העם יחדיו הרי זה 'מחותנך' החדש אבי החתן המהולל בתשבחות ויקצוף האיש ומיהר לשאול את השדכן 'למה רימיתני' לאמר לי שאבי החתן איננו חי, שחק השדכן ותמה וכי לזה (חיים מגושמים של אכילה ושתייה גרידה ותו לא מידי) חיים יקרא... (באר הפרשה)

"ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף" (מו, יב)

החפץ חיים המשיל על הפסוק הזה את המשל הבא: מלך אחד הלך לראות את שלום חייליו. ראה המלך את חייליו הנאמנים לו ללא גבול, ומצאו חן בעיניו מאד. "שאלו כל שבליבכם חפץ ואמלא כל משאלותיכם" - אמר המלך לחייליו. אחד החיילים ביקש: "שהמלך יספק לי את ארוחותי בכל יום ויום"... שוטה שכמוך! לעגו לו כולם, הרי ארוחתך ניתנת לך ממילא כמו לשאר החיילים הניזונים כולם מאוצר המלך... והנמשל: אנו מבקשים מאת ה' כי ישלח לנו את פרנסתנו, אולם שוכחים אנו לגמרי, כי אין זה מענייננו לבקש זאת, כי הקב"ה ממילא דואג לכל בריותיו. עלינו לבקש מה' שיתרבה כבודו וכבוד התורה בעולם!

רבים אמור כלפי הגויים, לעומת "נפש" בלשון יחיד הוא כנוי לעם ישראל המאמינים בקל אחד. זאת אומרת, שכונת הברכה היא שברא הקב"ה את הגויים הנקראים "נפשות רבות", ואף את "חסרונן", כלומר כל מה שיחסר להם והם זקוקים לו. אך "על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי", כל זה ברא הקב"ה כדי להחיות את בני ישראל הנקראים "נפש", וזאת על ידי שהגויים יקנו את מה שחסר להם אצל היהודים, וכך תתאפשר פרנסתם. נמצא אפוא, הוסיף בעל ה'ייטב לב' לבאר שאם אין הגויים רוצים לתת - פרנסה ליהודים, שוב אין צורך בחיותם.

זמן קצר אחר כך נוכחו הכל בהתגשמות דבריו. מגפה קשה שפרצה אצל ערלי הכפר הובילה לחקירה ולדרישה אודות הגורם לה, לבסוף החליטו כי העניין היחיד שישתנה בתקופה באחרונה באורחות החיים הוא ההפסקה בשתיית י"ש. ככל הנראה, יש ביי"ש סגולות של ניקוי וחיטוי אמרו וכך הצליח להגן על גופם מפני - - זיהומים שונים, ולשמור מהתפרצותם של מחלות קשות. זעמם על הכומר, אשר בשל איסורו לשתות יין ארעה להם כל הצרה הנוראה הזו, הלך וגבר, עד שלבסוף תפסו אותו וערכו נגדו משפט, שבו האשימו אותו וחרצו את גזר דינו.

"ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי" (מו, ל)

מקשה רבנו האור החיים הקדוש, שתי קושיות חזקות:

1. הרי אם הוא רואה את פניו ברור שהוא חי, ומהו כפל הלשון 'ראותי את פניך כי עודך חי'. 2. מדוע לא האמין יעקב שיוסף חי עד שראה את פניו, וכי לא האמין לשבטים שאמרו לו שהוא עדיין חי.

ומבאר רבנו, דבאור האמין יעקב אבינו שיוסף חי ונושם בחיים גופניים, אבל עדיין היה לבו כואב, והיה חושש אם עדיין נשאר בצדקותו, והאם הוא 'חי' ברוחניות, כי הרשעים קרויים מתים.

והטעם שחשש, כיון שיוסף היה מושפל ועבד בין האומות, והיה מרוחק מאביו יעקב אבינו שהוא מקור הקדושה, ונתון במקום הקליפות, ובפרט בטומאת ארץ מצרים וביותר אחרי שראה ברוח הקודש את המעשה עם פוטיפר וכמו שדרשו חכמינו, ולכן לא היתה שמחתו שלימה.

ולכן רק אחרי שראה את פני יוסף, והכיר ברושם וצורת פניו הקדושות של יוסף, שהוא באותו צדקות ולא נשתנה דיוקנו הטהורה ממה שהייתה. מיד אמר יעקב אבינו 'אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך' שהוא ראה והכיר בפניו של יוסף, 'כי עודך חי' שהוא עדיין בצדקותו, ואינו בגדר רשע שאמרו חכמינו שהרשעים בחייהם קרויים מתים.

ובלשון קדשו של רבנו: 'דבר ידוע הוא, כי הצדיקים יותר יחפצו בהיעדר הבן, בהיותו בן מביש, ומה גם יעקב הצדיק'.

וכשמזכיר רבנו את הכרת יעקב אבינו בפניו של יוסף שהוא צדיק, כותב: 'כי הכרת פנים תענה באיש, וכמו כן מצינו לצדיקים שלמים וכן רבים, שהכירו ברושם הפנים מעשה אדם'.

א טו טבת